

AUTOR

mgr Daniel Smaga

daniel_smaga@interia.pl

Wydział Bezpieczeństwa Narodowego, ASzWoj

SYSTEM ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO W RESORCIE OBRONY NARODOWEJ – ROLA SIŁ ZBROJNYCH RP W OPERACJACH REAGOWANIA KRYZYSOWEGO JAKO PRZYKŁAD WSPÓŁPRACY Z NATO

*Słowa kluczowe: System Zarządzania Kryzysowego,
Resort Obrony Narodowej, Siły Zbrojne, operacje reagowania kryzysowego*

Wstęp

System zarządzania kryzysowego jest integralną częścią bezpieczeństwa narodowego. Natomiast istotnym elementem Systemu Zarządzania Kryzysowego są Siły Zbrojne, które podlegają Resortowi Obrony Narodowej. W 2014 roku doszło do zmian w Systemie Kierowania i Dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP. Dokonano ich w celu jednakowego reagowania na zagrożenia w czasie pokoju, kryzysu i wojny. W niniejszym artykule przedstawiono ten system, uwzględniając całościową i szczegółową strukturę oraz zadania poszczególnych komórek.

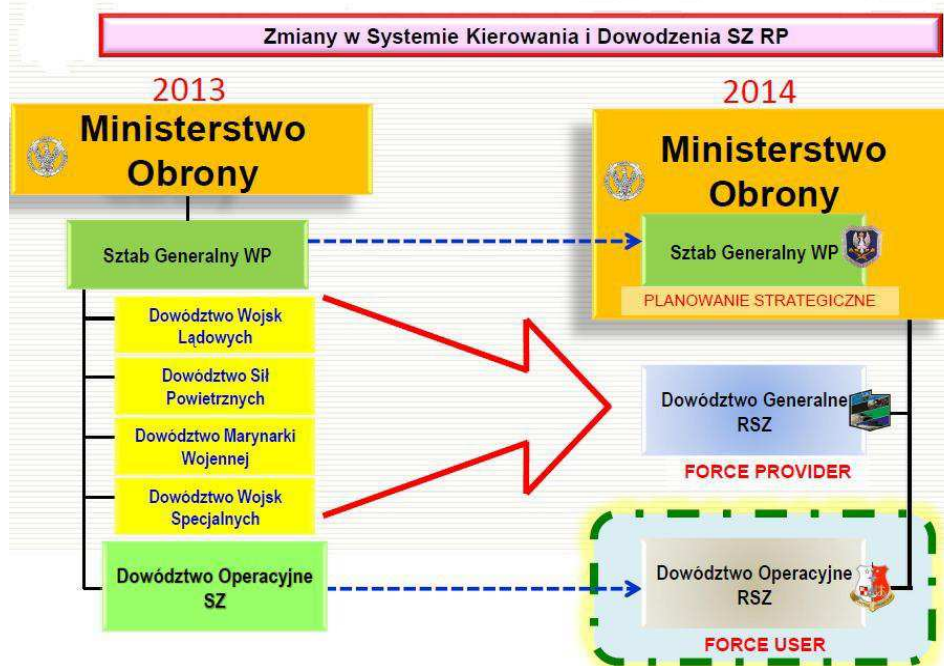
Kolejnym aspektem poruszonym przez autora w niniejszej pracy jest charakterystyka operacji reagowania kryzysowego według klasyfikacji NATO, z uwzględnieniem operacji o charakterze reagowania kryzysowego zgodnie z artykułem 5. Traktatu Waszyngtońskiego oraz operacji spoza tegoż zapisu.

Ostatnim zagadnieniem ujętym w artykule są przykłady operacji reagowania kryzysowego, w których uczestniczyły Siły Zbrojne RP, ukazujące znaczącą rolę w ich przebiegu.

W trakcie przygotowania tego artykułu autor w głównej mierze opierał się na pracach naukowo-badawczych: G. Sobolewskiego i D. Majchrzaka *System Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej w uwarunkowaniach narodowych i międzynarodowych* oraz D. Majchrzaka i M. Osypowicz *Siły Zbrojne RP w międzynarodowym systemie zarządzania kryzysowego*.

System Zarządzania Kryzysowego w Resorcie Obrony Narodowej

Obecnie po zmianach dokonanych w 2014 roku w Systemie Kierowania i Dowodzenia Sił Zbrojnych RP funkcjonują rozgraniczone obowiązki dotyczące planowania (strategicznego), dowodzenia ogólnego (generalnego) i dowodzenia operacyjnego. W systemie tym funkcjonuje Sztab Generalny Wojska Polskiego (SG WP), Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych (DG RSZ) oraz Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych (DO RSZ). Zostało to ujęte na rys. 1.

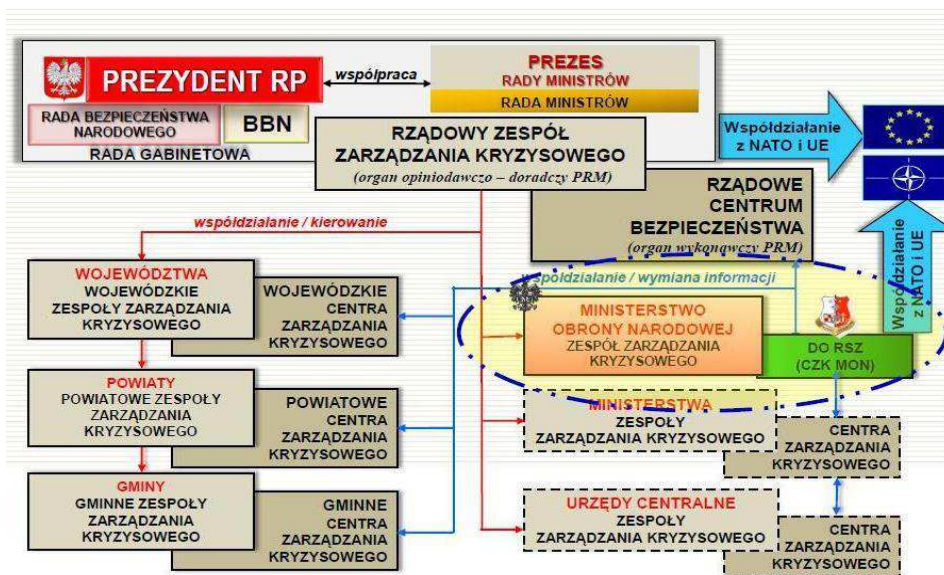

Źródło: <http://www.drr.uw.edu.pl/wordpress/wp-content/uploads/2.-ZYGmunTRola-SZ-we-wsp-adm-pub-konferencja-NCS-Wawa.pdf> [dostęp: 04.12.2017].

**Rys. 1. Zmiany w Systemie Kierowania i Dowodzenia
Sił Zbrojnych RP**

Mając na uwadze powyższe, należy odnieść się do umiejscowienia i roli Systemu Zarządzania Kryzysowego Resortu Obrony Narodowej w Krajowym Systemie Zarządzania Kryzysowego. Rozwiązania systemowe Ministerstwa Obrony Narodowej warunkują utworzenie w tym resorcie organów zarządzania kryzysowego. Jak można odczytać z rys. 2. tymi organami są Zespół Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Naro-

dowej (ZZK MON), a także Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej (CZK MON).

Źródło: <http://www.drr.uw.edu.pl/wordpress/wp-content/uploads/2.-ZYGUNTRola-SZ-we-wsp-adm-pub-konferencja-NCS-Wawa.pdf> [dostęp: 4.12.2017].

Rys. 2. System Zarządzania Kryzysowego RP z wyszczególnieniem Systemu Zarządzania Kryzysowego Resortu Obrony Narodowej

Dokonując analizy rys. 2, można również zauważyć, że System Zarządzania Kryzysowego RON, stanowi nierozdzielny element systemu krajowego. Dodatkowo w korelacji z Systemem Reagowania Kryzysowego NATO (NCRS) jest możliwy sprawny i usystematyzowany przekaz sygnałów (zadań) z sojuszniczych dowództw do poszczególnych jednostek wojskowych (sztabów, instytucji)¹.

Rozwiązania systemowe Ministerstwa Obrony Narodowej w zakresie zarządzania kryzysowego dodatkowo określają nie tylko warunki, lecz także procedurę aktywacji udziału Sił Zbrojnych RP w sytuacjach kryzysowych. Co więcej, unikalny charakter i wyposażenie Sił Zbrojnych RP pozwalają na realizację następujących zadań z zakresu zarządzania kryzysowego:

- wspomagają inne formacje w zwalczaniu klęsk żywiołowych oraz ich skutków;

¹ G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej w uwarunkowaniach narodowych i międzynarodowych*, ASzWoj, Warszawa, 2017, s. 60.

- kooperują z Policją w działaniach antyterrorystycznych;
- biorą współudział w monitorowaniu zagrożeń i ochronie mienia na obszarze występowania sytuacji kryzysowej;
 - wykonują czynności, które mają na celu ocenę skutków zjawisk zaistniałych w obszarze wystąpienia sytuacji kryzysowej;
 - wykonują zadania o charakterze ratowniczo-poszukiwawczym;
 - biorą udział w ewakuacji poszkodowanej ludności i jej mienia;
 - organizują tymczasowe zakwaterowania dla ewakuowanej ludności;
 - odseparowują obszar oddziaływania sytuacji kryzysowej i miejsca prowadzenia akcji ratowniczej;
 - wykonują zadania o charakterze ratowniczym, ewakuacyjnym, i zabezpieczającym przy obiektach budowlanych i zabytkach oraz prace wymagające specjalistycznego sprzętu lub materiałów wybuchowych będących na wyposażeniu Sił Zbrojnych RP;
 - likwidują chemiczne i biologiczne skażenia;
 - wykonują pomiar i usuwają skażenia promieniotwórcze;
 - naprawiają i odbudowują infrastrukturę techniczną;
 - udzielają pomocy medycznej i wykonują zadania sanitarno-przeciwepidemiczne².

System Zarządzania Kryzysowego funkcjonuje w Resorcie Obrony Narodowej na podstawie następujących aktów prawnych:

- Decyzji Nr Z-25/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 października 2014 zmieniającej decyzję Z-1/MON z dnia 3 stycznia 2014 w sprawie Systemu Zarządzania Kryzysowego RON³;
- Zarządzenia nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej⁴;
- Decyzji Nr Z-61/Org./PI Ministra Obrony Narodowej z dnia 31 grudnia 2013 roku w sprawie przeformowania Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej na Centrum Operacyjne MON (Ośrodek Monitorowania i Analiz MON, DSO MON)⁵;
- Rozkazu Nr Z-38 Dowódcy Generalnego RSZ z dnia 21.01.2014 roku w sprawie organizacji i funkcjonowania Systemu Zarządzania Kryzy-

² Z. Kuśmierek, *Udział wojska w sytuacjach kryzysowych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy, nr 1/2014, Legnica, 2014, s. 18-19.

³ P. Gomela, *Miejsce i rola WSzW w zarządzaniu kryzysowym*, <http://www.wsei.lublin.pl/>; *WSzW i WKU podporządkowane Szefowi SG WP*, https://sgwp.wp.mil.pl/pl/1_1205.html [dostęp: 4.12.2017].

⁴ *Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej*, <http://www.dz.urz.mon.gov.pl/dziennik/pozycja/zarządzenie-14-zarządzenie-nr-6mon-z-dnia-17-lutego-2016-r-w-sprawie-organizacji-skladu-oraz-miejsca-i-trybu-pracy-zespołu-zarządzania-kryzysowego-min/> [dostęp: 04.12.2017].

⁵ G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania...*, s. 60.

sowego w Dowództwie Generalnym RSZ oraz podległych Dowódcy Generalnemu RSZ jednostkach wojskowych i związkach organizacyjnych⁶.

Uzupełniając informację o użyciu Sił Zbrojnych w sytuacjach kryzysowych, należy również wymienić *Plan użycia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych*. Zgodnie z tym dokumentem ze składu Sił Zbrojnych RP zostają wyodrębnione i utrzymywane w gotowości bojowej (w zależności od nakazanych w danej chwili norm) siły i środki współmierne do występujących zagrożeń⁷.

Podjmując szczegółowe rozważania na temat Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Ministerstwie Obrony Narodowej, należy wspomnieć o wcześniej wymienionym dokumencie prawnym: Zarządzenie nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej. Zgodnie z owym dokumentem (§ 1.2) Zespół Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej jest organem opiniotwórczo-doradczym w sprawach realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego⁸ i realizuje zadania określone w art. 12 ust. 2c ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁹.

Podsumowując, ZZK MON ma na celu inicjowanie oraz koordynowanie działań, które są podejmowane przez resort w ramach zarządzania kryzysowego.

Powyższe Zarządzenie w § 2.1 wymienia także skład ZZK MON, w który wchodzi następujące osoby¹⁰:

- Minister Obrony Narodowej jako przewodniczący;
- Sekretarz Stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej oraz Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych jako zastępcy;
- Zastępca Szefa Sztabu do Spraw Operacyjnych Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych jako sekretarz.

⁶ Tamże.

⁷ Z. Piątek, *Procedury i przedsięwzięcia systemu reagowania kryzysowego*, AON, Warszawa, 2011, s.109.

⁸ Zarządzenie Nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej, § 1.2.

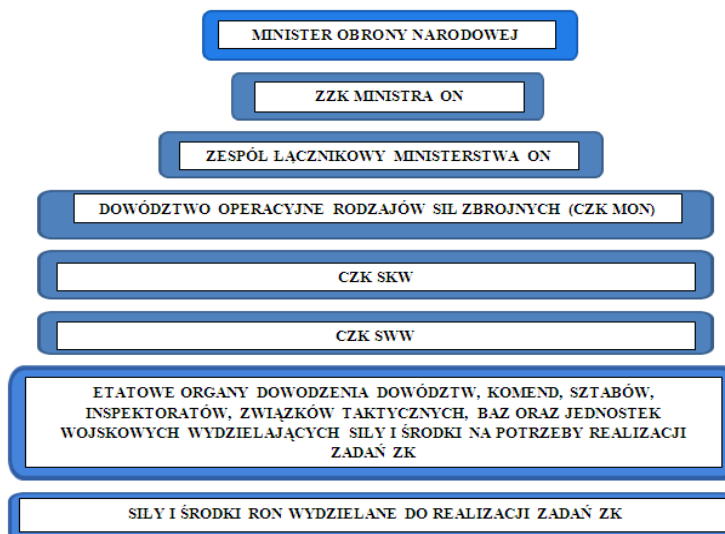
⁹ Do zadań zespołów, o których mowa w ust. 2b, należy: 1) dokonywanie okresowej oceny zagrożeń na potrzeby Raportu; 2) opiniowanie projektów planów zarządzania kryzysowego, o których mowa w ust. 2; 3) opiniowanie wykazu obiektów, instalacji i urządzeń wchodzących w skład infrastruktury krytycznej w ramach swoich właściwości; 4) wypracowywanie wniosków i propozycji dotyczących zapobiegania i przeciwdziałania zagrożeniom, Zob. Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o zarządzaniu kryzysowym, Dz. U. z 2009 r., nr 131, poz. 1076.

¹⁰ Zarządzenie Nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej, § 2.1.

- Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, podsekretarze stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, Dyrektor Generalny Ministerstwa Obrony Narodowej, Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych, Komendant Główny Żandarmerii Wojskowej, Szef Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Szef Służby Wywiadu Wojskowego i Dowódca Garnizonu Warszawa jako członkowie.

Co więcej, do głównych elementów systemu zarządzania kryzysowego RON zalicza się (rys. 3.):

- Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej,
- Zespół Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej,
- Zespół Łącznikowy Ministerstwa Obrony Narodowej,
- Centrum Zarządzania Kryzysowego Służby Kontrwywiadu Wojskowego,
- Centrum Zarządzania Kryzysowego Służby Wywiadu Wojskowego,
- organy dowodzenia dowództw lub instytucji, które wydzielają siły i środki na potrzeby realizacji zadań zarządzania kryzysowego
- siły i środki resortu RON wydzielane do realizacji zadań zarządzania kryzysowego¹¹.

Źródło: opracowanie własne na podstawie, G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej w uwarunkowaniach narodowych i międzynarodowych*, ASzWoj, Warszawa, 2017, s. 62.

Rys. 3. Główne organy i elementy kierowania Systemem Zarządzania Kryzysowego RON

¹¹ G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania...*, s. 61.

Na podstawie obecnie funkcjonujących założeń Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych otrzymał kompetencje, które pozwalają na dowodzenie formacjami różnych rodzajów Sił Zbrojnych, wydzielonych do jego dyspozycji w celu realizacji operacji wojennych, operacji obejmujących swym działaniem sytuacje kryzysowe oraz misji pokojowych. Należy zwrócić uwagę, że dotychczas dowodzenie połączonymi operacjami i misjami zagranicznymi było normowane we wcześniejszych dokumentach jako zakres zadań Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych, natomiast dowodzenie w sytuacjach kryzysowych, w szczególności występowania zagrożeń niemilitarnych jest novum obszaru odpowiedzialności¹².

Jak można odczytać z rysunku 3, Dowództwo Operacyjne Rodzajów Sił Zbrojnych pełni funkcję Centrum Zarządzania Kryzysowego RON (CZK RON). Działalność tego elementu Systemu Zarządzania Kryzysowego RON jest unormowana wieloma aktami prawnymi, mającymi na uwadze użycie Sił Zbrojnych RP podczas sytuacji kryzysowych. Dokumenty te to ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, ustawa o zarządzaniu kryzysowym, ustawa o stanie klęski żywiołowej, ustawa o stanie wojennym, ustawa o Policji, ustawa o ochronie żeglugi i portów morskich¹³.

Do zadań Centrum Zarządzania Kryzysowego MON, które funkcjonuje w Resorcie Obrony Narodowej, należy:

- *pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;*
- *współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;*
- *nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;*
- *współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;*
- *współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;*
- *dokumentowanie działań podejmowanych przez centrum;*
- *realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa;*
- *współdziałanie na wszystkich szczeblach administracji rządowej w zakresie informowania i przekazywania poleceń do wykonywania w systemie całodobowym do jednostek ochrony zdrowia w przypadkach awaryjnych, losowych, jak również zaburzeń funkcjonowania systemu¹⁴.*

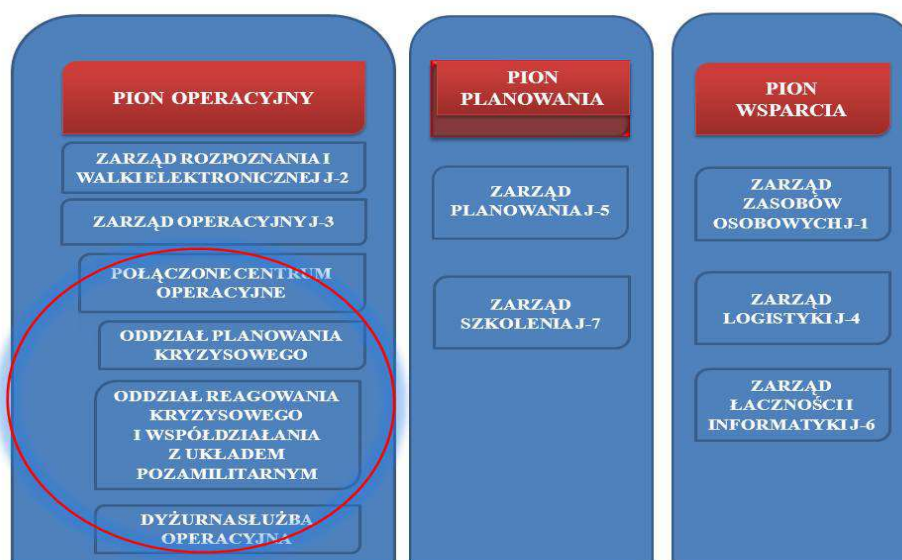
Ze względu na złożoność tematyki artykułu zasadne jest zwrócenie uwagi także na strukturę Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. W DORSZ funkcjonuje mianowicie pion operacyjny, w ramach które-

¹² Tamże.

¹³ Tamże, s.62.

¹⁴ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r...., art. 13.2.

go w Zarządzie Operacyjnym umiejscowione jest Połączone Centrum Operacyjne. Zagłębiając się z kolei w strukturę PCO, należy wymienić takie elementy jak: Oddział Planowania Kryzysowego, Oddział Reagowania Kryzysowego i Współdziałania z Układem Pozamilitarnym oraz Dyżurną Służbę Operacyjną. Jak można wywnioskować z powyższego, Połączone Centrum Operacyjne w praktyce pełni rolę Centrum Zarządzania Kryzysowego MON. Cały schemat jest zobrazowany na rysunku 4.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej w uwarunkowaniach narodowych i międzynarodowych*, ASzWoj, Warszawa, 2017, s. 62.

Rys. 4. Struktura DORSZ wraz z usytuowaniem CZK MON

Co więcej, analizując takie dokumenty jak *Rozkaz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych i Wytyczne Szefa Sztabu Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych w zakresie realizowania zadań z zarządzania kryzysowego*, jak również *Instrukcję Zespołu Reagowania Kryzysowego w Dowództwie Operacyjnym Rodzajów Sił Zbrojnych*, wyróżnia się ponadto trzy nietatowe Zespoły Reagowania Kryzysowego (ZRK). Podstawowy ich skład obejmuje do 10 specjalistów, aczkolwiek zespoły te mogą zostać powiększone - w konsekwencji zostają wzmocnione poprzez innych specjalistów bądź oficerów łącznikowych z instytucji wspierających. Zespół Reagowania Kryzysowego jest odpowiedzialny za przyjęcie od Dyżurnej Służby Operacyjnej koordynacji działań podczas sytuacji kryzysowych, a tym samym stworzenie warunków DSO do aktualnych w danym

czasie działalności. Uruchamianie Zespołu Reagowania Kryzysowego dokonuje się na polecenie Dowódcy Operacyjnego lub Szefa Sztabu Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych¹⁵.

Istotnym aspektem jest unormowanie prawne dotyczące użycia Sił Zbrojnych RP w zakresie zarządzania kryzysowego. Reguluje to artykuł 21 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 roku o zarządzaniu kryzysowym w brzmieniu: *Jeżeli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające, o ile inne przepisy nie stanowią inaczej, Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej [...], wraz ze skierowaniem ich do wykonywania zadań z zakresu zarządzania kryzysowego*¹⁶.

Pierwszym etapem aktywacji Sił Zbrojnych RP w celu wsparcia organów administracji publicznej w ramach zarządzania kryzysowego jest złożenie wniosku wojewody do Ministra Obrony Narodowej. On z kolei po rozpatrzeniu i wyrażeniu akceptacji do dalszej realizacji przesyła wniosek do Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Adekwatnie do ukazanych we wniosku potrzeb Połączone Centrum Operacyjne Dowództwa Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych (przy współdziałaniu DG RSZ, DGW, KG ŻW, DWSZ MON) rozpoczyna proces planowania operacyjnego - dokonując oceny sytuacji kryzysowej, opracowując warianty działania oraz wskazując z Planów Zarządzania Kryzysowego RON siły i środki konieczne do wykonywania działań (w przypadku gdy zaistnieje sytuacja o wyższej konieczności, siły i środki zostaną wskazane także spoza planu). Następnie zostaje opracowany projekt decyzji Ministra Obrony Narodowej, dotyczący wydzielenia oddziałów i pododdziałów Sił Zbrojnych RP, i mający za cel wsparcie organów administracji publicznej w sytuacji kryzysowej. Opracowany wariant użycia sił i środków, jak również projekt decyzji, przedstawiane są Ministrowi Obrony Narodowej. Po zaakceptowaniu przez Ministra Obrony Narodowej projektu decyzji wydana decyzja trafia przez Dowódcę Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych do dowództw i instytucji wydzielających siły i środki. Przełożeni jednostek wydzielających siły i środki sporządzają odpowiednie rozkazy, mające za priorytet udzielenie pomocy organom administracji publicznej w reagowaniu na sytuacje kryzysowe. Od tego momentu siły i środki w składzie etatowym bądź doraźnym, które są uformowane w Wydzielonym Zespole Zadaniowym (WZZ), wysyłane są do odpowiedniego rejonu czy też rejonów operacji. Kluczowym aspektem jest to, że Wydzielony Zespół Zadaniowy do momentu osiągnięcia rejonu operacji podlega etatowym przełożonym. Natomiast od fazy zajęcia rejonu oraz złożenia meldunku wojewodzie albo wyznaczonemu

¹⁵ G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania...*, s. 62.

¹⁶ *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r....*, art. 25.1.

wcześniej przez niego dowodzącemu operacją odbywa się powierzenie w podporządkowanie Wydzielonego Zespołu Zadaniowego, Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych na mocy dokumentu TOA (ang. Transfer of Authority). Od tego czasu zaczyna obowiązywać rozkaz Dowódcy Operacyjnego Rodzajów Sił Zbrojnych w sprawie użycia Wydzielonego Zespołu Zadaniowego do reagowania na sytuacje kryzysowe¹⁷.

Dowodzenie oddziałami Sił Zbrojnych RP odbywa się *na zasadach określonych w regulaminach wojskowych i według procedur obowiązujących w Siłach Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*¹⁸, przy czym wszelakie wydzielone pododdziały (WZZ) nie są podległe wojewodzie, staroście bądź innemu organowi administracji publicznej. Pododdziały te wyłącznie wykonują zadania na ich korzyść.

Operacje reagowania kryzysowego NATO jako międzynarodowy aspekt Systemu Zarządzania Kryzysowego

Termin operacje reagowania kryzysowego ma szczególne znaczenie w działalności Sojuszu Północnoatlantyckiego. Według D. Majchrzaka operacje reagowania kryzysowego to *działania militarne, polityczne i cywilne (humanitarne), prowadzone przez Sojusz Północnoatlantycki lub inną organizację międzynarodową lub koalicję państw, przy współpracy z innymi organizacjami (np. politycznymi, humanitarnymi i ekonomicznymi), realizowane zgodnie z prawem międzynarodowym, w celu zapobiegania (reagowania na nie i usuwanie ich skutków) sytuacjom godzącym w integralność terytorialną, niezależność polityczną i bezpieczeństwo państw członkowskich NATO i organizacji jako całości oraz w razie ataku zbrojnego na jedno z państw członkowskich, jak również w celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym mającym wpływ na utrzymanie bezpieczeństwa międzynarodowego i reagowanie na nie*¹⁹.

Operacje reagowania kryzysowego są coraz bardziej powszechną formą rozwiązywania międzynarodowych sytuacji kryzysowych, ponieważ charakteryzują się elastycznością – można je dostosować do środowiska konfliktowego, uwzględniając kryterium czasu, mogące zmieniać się w czasie trwania operacji, zmieniającego się otoczenia i sytuacji konfliktowej, a także środków, które są potrzebne do ich przeprowadzenia²⁰. Ze

¹⁷ G. Sobolewski, D. Majchrzak, *System Zarządzania...*, s. 64-66.

¹⁸ *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r.*, art. 25.8.

¹⁹ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne RP w międzynarodowym systemie zarządzania kryzysowego*, AON, Warszawa, 2016, s. 25.

²⁰ M. Osypowicz, *Perspektywy rozwoju operacji reagowania kryzysowego NATO*, AON, Warszawa, 2015, s. 6.

względu na wszechstronny zakres działalności operacji reagowania kryzysowego, stosuje się je w celu rozwikłania wielorakich sytuacji kryzysowych zarówno spowodowanych przez naturę (klęski żywiołowe), jak i konflikty zbrojne. Za przykład może posłużyć to, że operacje reagowania kryzysowego mogą zaczynać się użyciem środków dyplomatycznych, ekonomicznych czy politycznych, a dopiero w późniejszym czasie, gdy okażą się one niewystarczające, do działania można zaangażować się siły zbrojne. Siły zbrojne nie muszą realizować zadań stricte militarnych. Mogą być ukierunkowane na zapewnienie bezpieczeństwa przedstawicielom organizacji międzynarodowych, które są odpowiedzialne za udzielenie pomocy humanitarnej poszkodowanym bądź na pomoc w odbudowie kraju (system prawny czy infrastruktura)²¹.

Operacje reagowania kryzysowego, według klasyfikacji NATO, kategoryzuje się na operacje mające charakter reagowania kryzysowego zgodnie z artykułem 5. Traktatu Waszyngtońskiego oraz operacje spoza tegoż zapisu. Operacje realizowane ze zgodnością z Traktatem Waszyngtońskim mają na celu uznać zbrojną napaść na członka NATO za napaść na cały Sojusz. Działania te podejmowane są niezwłocznie i w ramach wykonania prawa do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony. W tych operacjach Sojusz może użyć siły zbrojnej w celu przywrócenia i utrzymania bezpieczeństwa obszaru północnoatlantyckiego²². Zatem w przypadku uruchomienia artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego obowiązkiem państw sygnatariuszy jest udzielenie wsparcia poprzez czynny udział własnych sił zbrojnych lub wsparcie polityczne i dyplomatyczne. Tymczasem w kwestii operacji spoza artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego, kraje które przynależą do NATO, mogą, ale nie mają formalno-prawnej powinności bycia uczestnikiem²³.

Operacje reagowania kryzysowego, spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego dzielą się na operacje wsparcia pokoju (zapobieganie konfliktom, operacje budowy pokoju, operacje tworzenia pokoju, operacje utrzymania pokoju i operacje wymuszania pokoju), a także operacje, które zalicza się do kategorii inne (wsparcie władz cywilnych, zwalczanie zagrożeń nieregularnych, poszukiwanie i ratownictwo, ewakuacja, wycofanie sił, sankcje i embarga oraz zapewnienie żeglugi i przelotów).

Zgodnie z Doktryną Allied Joint Publication 3.4.1. Peace Support Operations, operacje wsparcia pokoju – OWP (mogą być prowadzone z użyciem środków dyplomatycznych i/lub sił zbrojnych, przy współpracy z or-

²¹ J. Wołeszo, i in., *Przygotowanie i funkcjonowanie wielonarodowej grupy sił Unii Europejskiej*, AON, Warszawa, 2009, s. 17.

²² *Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, Dz. U. 2000 r., nr 87, poz. 97, art. 5.

²³ *Allied Joint Publication 3.4., Non-Article 5 Crisis Response Operations*, NATO/NAS Brussels, 2005, s. 1-1.

ganizacjami humanitarnymi) rozumiane są jako *bezbiorne wielozadaniowe operacje skoncentrowane na osiągnięciu celu końcowego (end state) wynikającego z mandatu operacji i dotyczą wprowadzenia pokoju lub osiągnięcia innych zadań wynikających z mandatu*²⁴. Wyróżniamy następujące operacje wsparcia pokojowego:

- zapobieganie konfliktom (conflict prevention) – działania wykonywane według rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych, które mają na celu niedopuszczenie do nasilenia sytuacji kryzysowej. W ramach tych działań można podejmować m.in. inicjatywy dyplomatyczne czy prewencyjne rozmieszczenie wojsk²⁵;

- operacje budowy pokoju (peace building) – działania obejmujące wspieranie *polityczne, ekonomiczne, socjalne oraz inne środki ukierunkowane na wzmocnienie politycznego porozumienia, zmierzającego do rozwiązania konfliktu*²⁶. Zasadne jest w tym przypadku zaangażowanie wojskowe z tego względu, że same organizacje humanitarne i rozwojowe (cywile) nie mają takiej wiarygodności i bezpieczeństwa działań jak siły zbrojne;

- operacje tworzenia pokoju (peacemaking) – działania dyplomatyczne (np. mediacje, presja dyplomatyczna, izolacja), realizowane po rozpoczęciu konfliktu, mające na celu osiągnięcie porozumienia – zakończenie konfliktu lub doprowadzenie do podpisania porozumienia o przerwaniu ognia lub porozumienia pokojowego²⁷;

- operacje utrzymania pokoju (peacekeeping) – działania realizowane w ramach rozdziału VI Karty Narodów Zjednoczonych, mające na celu rozwiązywanie konfliktów oraz przywrócenie i utrzymanie pokoju przy pomocy współpracy podmiotów cywilnych z siłami cywilnymi. Prowadzone w celu monitorowania i umożliwiania wdrożenia w życie porozumienia pokojowego²⁸;

- operacje wymuszanie pokoju (peace enforcement) – działania realizowane w ramach VII rozdziału Karty Narodów Zjednoczonych, w których wykorzystuje się środki militarne do przywrócenia pokoju w rejonie konfliktu. Operacje wymuszania pokoju przeprowadzane są w przypadku konfliktu międzypaństwowego i wewnętrznego, głównie w celu humanitarnym bądź gdy przestały funkcjonować instytucje państwowe. Zatem ope-

²⁴ *Allied Joint Publication 3.4.1, Peace Support Operations*, NATO/NAS, Brussels, 2001, s. 2-1.

²⁵ T. Bąk, *Misje stabilizacyjne i operacje pokojowe metodą rozwiązywania konfliktów militarnych*, Zeszyty Naukowe WSOWL, nr 163/1 (2012), Wrocław, 2012, s. 200-201.

²⁶ M. Marszałek, *Operacje wsparcia pokoju NATO*, Zeszyt Problematyki TWO, nr 3 (59)/2009, Warszawa, 2009, s. 35.

²⁷ Tamże.

²⁸ T. Bąk, *Misje stabilizacyjne...*, s. 200-201.

racje te, nie mają na celu pokonanie przeciwnika, a osiągnięcie porozumienia w sposobie rozwiązania konfliktu²⁹.

Natomiast operacje reagowania kryzysowego, spoza artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego, które zalicza się do kategorii inne to:

- wsparcie władz cywilnych (support to civil authorities) – wpieranie władz cywilnych przez komponenty wojskowe na rzecz ludności cywilnej bądź władz danego kraju będącego w sytuacji, która przerasta ich możliwości³⁰. NATO wyróżnia dwie kategorie sytuacji: pierwsza to rozwiązanie problemów związanych z bezpieczeństwem publicznym – wojskowe wsparcie władz cywilnych, natomiast druga – wsparcie pomocy humanitarnej³¹;

- zwalczanie zagrożeń nieregularnych (counter irregular activities) – działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i zapobieganie działaniom nieregularnym, czyli *użycie bądź zagrożenie użyciem siły przez nieregularne oddziały, grupy lub osoby, często motywowane względami ideologicznymi lub kryminalnymi, w celu dokonania zmiany lub jej zapobieżenia, będące formą sprzeciwu wobec rządów lub władzy*³². Wyróżnia się m.in. działania nieregularne o charakterze powstania niezadowolonego społeczeństwa przeciwko panującej władzy, ataków przestępczości czy ataków terrorystycznych, anarchii lub w formie zamachu stanu³³. Operacje przeciwnieregularne podzielone są na przeciwirebelianckie i działania antyterrorystyczne³⁴;

- poszukiwanie i ratownictwo (search and rescue) – działania nakierowane na *wykrywanie, lokalizowanie, identyfikowanie i ratowanie w czasie kryzysu lub wojny, zestrzelonych lub przymusowo lądujących na wrogim terytorium załóg oraz w razie potrzeby, innego personelu wojskowego znajdującego się w niebezpieczeństwie, który został odpowiednio wyszkolony i wyposażony, żeby uzyskać wsparcie grupy poszukiwawczo-ratowniczej*³⁵. Poszukiwanie i ratownictwa stanowi obszar działalności sił narodowych, aczkolwiek w sytuacji nieradzenia władz z daną sytuacją, może zwrócić się do NATO w celu udzielenia wsparcia. Zatem na podsta-

²⁹ Tamże.

³⁰ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne...*, s. 29.

³¹ M. Marszałek, *Operacje reagowania NATO. Istota. Uwarunkowania. Planowanie*, Difin, Warszawa, 2013, s. 151.

³² AAP-6 *Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO*, wcnjk.wp.mil.pl/plik/file/N_20130808_AAP6PL.pdf, s. 226 [dostęp: 14.12.2017].

³³ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne...*, s. 31.

³⁴ M. Kwiecińska, *Operacje reagowania kryzysowego w świetle koncepcji strategicznej NATO*, *Obronność*, nr 2/2015, AON, Warszawa, 2015, s. 93.

³⁵ AAP-6 *Słownik terminów...*, s. 96.

wie regulaminu ATP-10 Search and Rescue, Rada Północnoatlantycka przejmuje odpowiedzialność za sytuację kryzysową³⁶;

- ewakuacja (extraction) – działania wojskowe mające na celu *wycofanie personelu lub jednostek z obszarów kontrolowanych przez przeciwnika, w sposób skryty z wykorzystaniem dezinformacji lub zaskoczenia³⁷ i/lub zapewnienie bezpieczeństwa ewakuacji personelu niewojskowego z terytorium obcego państwa do miejsca uznanego za bezpieczne³⁸*. Wobec tego ewakuacja polega na wkroczeniu i przejęciu terytorium przez siły zbrojne, jak również zagwarantowaniu bezpiecznych warunków podczas przeprowadzenia ewakuacji poszkodowanej ludności. Z racji tego, że działania te mogą być prowadzone nie tylko w sprzyjających, lecz także w nieprzewidywalnych bądź wrogich warunkach, to ewakuacja jest realizowana przez wyspecjalizowane jednostki militarne, które są przeszkolone m.in. z zakresu medycznego³⁹;

- wycofanie sił (withdrawal of forces) – zgodnie ze *Słownikiem terminów i definicji NATO* jest to: *operacja, w której siły nie będące w bezpośredniej styczności oddalają się od przeciwnika⁴⁰*. Zatem działania te, polegają na wspomaganiu sojusznicznych sił w wycofywaniu sił pokojowych organizacji międzynarodowych z terenu objętego sytuacją kryzysową/konfliktową;

- sankcje i embarga (sanctions and embargoes) – sankcje stanowią w głównej mierze o zakazie importu konkretnych towarów bądź wjazdu określonych osób wysoko postawionych. Stosuje się je zazwyczaj do jednego państwa lub obejmuje obszar, na którym występuje sytuacja kryzysowa oraz rejon stanowiący teatr przyszłych działań operacyjnych (w przypadku operacji reagowania kryzysowego spoza artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego). Siły zbrojne w tym aspekcie egzekwują nałożone sankcje. Natomiast embargo jest swoistego rodzaju ograniczeniem, nakładanym przez rząd lub międzynarodowe organizacje jako środek odwetowy. Ograniczenia te zazwyczaj stosowane są w transporcie morskim oraz powietrznym i są nałożone na państwa, które zmagają się z sytuacją kryzysową. Siły zbrojne w aspekcie sankcji i embargo mają za zadanie egzekwowanie nałożonych zakazów i kontrolowanie stref nimi objętych. Zasadne jest stwierdzenie, że stosowanie sankcji i embargo przynosi pożądany cel jedynie w przypadku długoterminowego ich zastosowania⁴¹.

- zapewnienie żeglugi i przelotów (freedom of navigation and overflight) wynika z powszechnie respektowanego prawa międzynarodowego

³⁶ M. Marszałek, G. Sobolewski, D. Majchrzak, *Zarządzanie kryzysowe w ujęciu narodowym i międzynarodowym*, AON, Warszawa, 2012, s. 191.

³⁷ AAP-6 *Słownik terminów...*, s. 193.

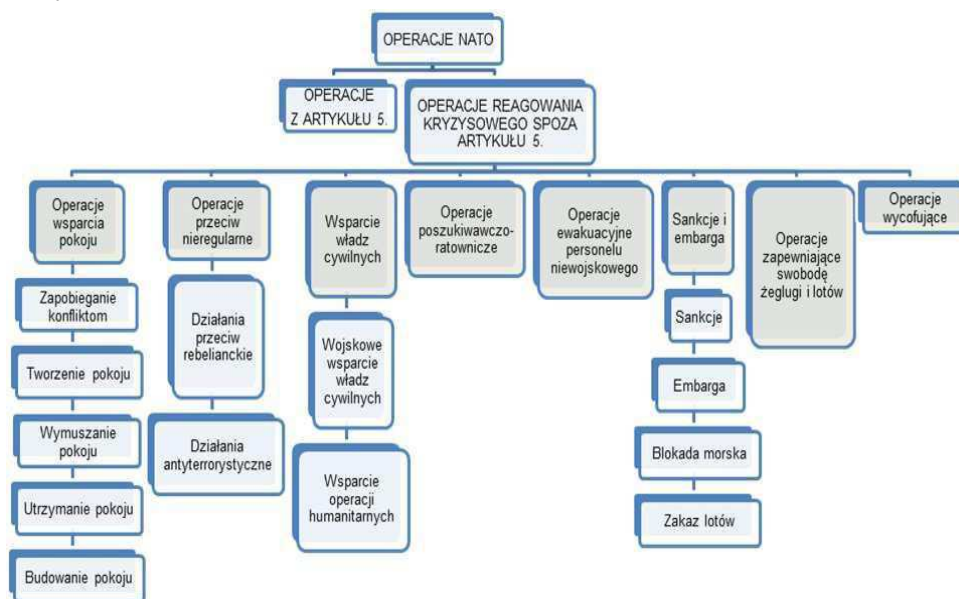
³⁸ M. Marszałek, G. Sobolewski, D. Majchrzak, *Zarządzanie kryzysowe...*, s. 187.

³⁹ Tamże, s. 188.

⁴⁰ AAP-6 *Słownik terminów...*, s. 340.

⁴¹ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne...*, s. 32.

i ma na celu swobodne korzystanie z morskich akwenów oraz powietrznej strefy⁴².

Źródło: M. Kwiecińska, *Operacje reagowania kryzysowego w świetle koncepcji strategicznej NATO*, Obronność, nr 2/2015, AON, Warszawa, 2015, s. 95.

Rys. 5. Rodzaje operacji reagowania kryzysowego i działania wspierające

Podczas realizacji operacji reagowania kryzysowego siły zbrojne są zaangażowane w różnego rodzaju zadania m.in. niesienie pomocy w usuwaniu skutków katastrofy naturalnej, udzielanie pomocy podczas odbudowy praworządności danego kraju czy uczestnictwo w organizowaniu instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w czasie trwania stabilizacji sytuacji w kraju czy regionie. Wobec tego, siły zbrojne wykonują inne funkcje podczas wystąpienia katastrofy naturalnej a inne w przypadku konfliktu zbrojnego. W pierwszym przypadku pełnią rolę pomocniczą w stosunku do organów administracji publicznej, natomiast w przypadku drugim zapewniają bezpieczeństwo ludności cywilnej i siłom własnym, dopuszczają również do nasilenia konfliktu na przyległe tereny⁴³.

Sojusz Północnoatlantycki w latach 90. ubiegłego wieku - po zakończeniu zimnej wojny, podczas gdy inne struktury międzynarodowe zmagają się z problemami finansowymi i organizacyjnymi oraz oglądały się na zdolności Paktu Północnoatlantyckiego - poszukiwał rozwiązań takich, by móc utrzymać jedność Sojuszu. W związku z powyższym w 1992 roku Rada

⁴² M. Marszałek, *Operacje reagowania...*, s. 162-165.

⁴³ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne...*, s. 33.

NATO wspomogła operację pokojową ONZ w Bośni i Hercegowinie. Operacja Deny Flight i Deliberate Force, która zakończyła się sukcesem, otworzyła nowe możliwości Sojuszu. Po udanej operacji w Europie i późniejszym wydarzeniu z 2001 roku (atak na WTC) NATO rozpoczęło zaangażowanie swoich sił w konflikty na Bliskim Wschodzie. Aktualnie Sojusz Północnoatlantycki określa się jako organizację regionalną o zasięgu globalnym. Stwierdzenie to uwarunkowane jest tym, że NATO obecnie angażuje swoje siły we wszelkie operacje reagowania kryzysowego na całym świecie, które mają na celu nie tylko rozwiązanie konfliktu w danym kraju, lecz także skuteczne reagowanie, by nie doszło do jego rozprzestrzenienia się poza jego granice⁴⁴.

Siły Zbrojne RP w operacjach reagowania kryzysowego NATO - przykłady

Pomimo tego, że Polska weszła w struktury Sojuszu Północnoatlantyckiego w 1999 roku, to już 3 lata wcześniej (1996) Siły Zbrojne RP uczestniczące w programie Partnerstwo dla Pokoju NATO stanowiły część Sił Implementacyjnych (IFOR) w Bośni i Hercegowinie. Działanie to było motywowane m.in. możliwością uproszczenia przez Polskę procesu akcesyjnego w struktury Sojuszu⁴⁵.

Do 1996 roku Siły Zbrojne RP nie były odpowiednio przygotowane do prowadzenia działań poza granicami własnego kraju. Dlatego jeszcze w 1995 r. polscy oficerowie z 16. batalionu powietrznego - desantowego (6. Brygada Desantowo-Szturmowa z Krakowa), tworzący Polski Kontyngent Wojskowy, wyjechali do duńskiej Brygady Szybkiego Reagowania w Vordingborg w celach dostosowawczych do standardów NATO⁴⁶.

Siły Implementacyjne IFOR po roku przekształciły się w Siły Stabilizacyjne SFOR. Jednak ze względu na reorganizację zmieniły się ich zadania. Polskie władze uznały, że nadal będą wspierać NATO. Główne zadania operacji reagowania kryzysowego PKW IFOR i PKW SFOR zostały przedstawione w tabeli 1.

⁴⁴ Tamże, s. 34-35.

⁴⁵ Tamże, s. 68.

⁴⁶ Tamże, s. 68-69.

Tabela 1. Główne zadania operacji reagowania kryzysowego PKW IFOR i PKW SFOR

ZADANIA PKW IFOR	ZADANIA PKW SFOR
<ul style="list-style-type: none"> • zaprowadzenie i utrzymanie pokoju w rejonie odpowiedzialności za pomocą wszelkich dostępnych środków (przemocy zbrojnej również) • określenie i egzekwowanie przestrzegania dwukilometrowych stref zawieszenia ognia • stopniowe rozszerzanie stref zawieszenia ognia do 10 km <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie warunków do przekazywania określonych obszarów pomiędzy walczącymi stronami • kontrolowanie i prowadzenie ewidencji wojsk w rejonie odpowiedzialności • prowadzenie kontroli podejrzanych obiektów wojskowych (prawdopodobne przechowywanie nielegalnej broni) • utrzymanie kontaktów z dowódcami jednostek wojskowych państw stanowiących strony konfliktu stacjonujące na terenie odpowiedzialności i ludnością cywilną • zapewnienie bezpieczeństwa i warunków do bezpiecznego przemieszczania się własnym wojskiem • monitorowanie wprowadzania postanowień porozumienia pokojowego i ewentualne reagowanie w razie wystąpienia zagrożeń dla tego procesu <ul style="list-style-type: none"> • udzielanie wsparcia ludności cywilnej • udzielania wsparcia OBWE w przygotowaniu i przeprowadzeniu legalnych wyborów 	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie bezpieczeństwa siłom własnym • zapewnienie gotowości bojowej w wyznaczonych obwodach • realizacja działań rozpoznawczych • monitorowanie sytuacji pomiędzy stronami konfliktu poprzez kontrolę miejsc składowania broni i sprzętu wojskowego <ul style="list-style-type: none"> • monitorowanie działalności stron konfliktu wykonywanej na podstawie decyzji SFOR (np. szkolenia) • współpraca z jednostkami CIMIC • monitorowanie strefy odpowiedzialności • monitorowanie oznakowania, a następnie rozminowywania pól minowych • udzielanie wsparcia organizacjom odpowiedzialnym za wdrażanie postanowień cywilnej części porozumienia z Dayton • udzielanie wsparcia organizacjom międzynarodowym realizującym działania na terenie Bośni i Hercegowiny • monitorowanie przestrzegania i zapobieganie ewentualnym próbom naruszenia prawa do swobodnego przemieszczania się ludności cywilnej

<ul style="list-style-type: none">• wsparcie instytucji humanitarnych udzielających pomocy ludności cywilnej• monitorowanie procesu likwidacji obiektów wojskowych pozostawionych przez strony konfliktu	
---	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie D. Majchrzak, *Bezpieczeństwo militarne Polski*, AON, Warszawa, 2015, s. 280-281; D. S. Kozerański, *Kontyngenty Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973-1999. Konflikty - interwencje - bezpieczeństwo*, Adam Marszałek, Toruń, 2012, s. 242.

Kolejną operacją reagowania kryzysowego w ramach działalności sojuszniczej Polski z NATO jest od lipca 1999 roku KFOR - Kosovo Forces. Polski Kontyngent Wojskowy obecnie jest jednym z elementów składowych Wielonarodowej Grupy Bojowej – Wschód (MNBG – E - Multinational Battle Group – East)⁴⁷.

Do głównych zadań KFOR należy: *przestrzeganie warunków Rezolucji 1244 oraz porozumień technicznych; zapewnienie bezpieczeństwa i swobody przemieszczania; zorganizowanie systemu rozpoznania i monitorowanie; przestrzeganie porozumień i traktatów międzynarodowych w celu stworzenia warunków bezpiecznej egzystencji oraz normalizacji sytuacji w prowincji; wspieranie organizacji cywilnych w ustanawianiu prawa i porządku publicznego w prowincji; sprawowanie kontroli na przejściach granicznych oraz zapewnienie bezpieczeństwa członkom organizacji międzynarodowych pracującym w rejonie tych przejść; wspieranie pomocy humanitarnej; przeciwdziałanie próbom przemytu towarów pomiędzy Serbią a Kosowem; demonstrowanie obecności militarnej wojsk KFOR*⁴⁸.

Aczkolwiek najistotniejszą kwestią działania PKW w Kosowie jest zacieśnianie więzi z ludności cywilną zamieszkującą konfliktowy teren oraz zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego⁴⁹.

W Kosowie polscy oficerowie także omawiają decyzje związane z bezpieczeństwem obywateli. Odbywa się to na spotkaniach z wysłannikami władz lokalnych, partii politycznych i duchownymi oraz dyrektorami szkół i przedszkoli. Co więcej, zasługą PKW jest akcja MEDCAP w miejscowości Verberstica, polegająca na nauczaniu i udzielaniu pomocy medycznej. Ponadto PKW, współpracując z jednostkami obrony cywilnej i policją kosowską, przeprowadził szkolenie w szkołach podstawowych, dotyczące zagrożenia minowego oraz bezpieczeństwa dzieci na drogach. Wyżej wy-

⁴⁷ KFOR, <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/misje/kfor-12013-12-18/> [dostęp: 19.12.2017].

⁴⁸ <http://do.wp.mil.pl/info/zadania1/>, [dostęp: 19.12.2017].

⁴⁹ Tamże.

mienione działania doceniają władze Kosowa, czego wyrazem są podziękowania z ich strony, co motywuje PKW Kosowo do dalszej stabilizacji w regionie⁵⁰.

Kiedy Al-Kaida dokonała ataku na WTC w 2001 roku, nieuniknionym działaniem Amerykanów był odwet. NATO, kierując się postanowieniami z artykułu 5. Traktatu Waszyngtońskiego, postanowiło zainicjować walkę z terroryzmem. W 2003 roku wysłano do Afganistanu Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (ang. International Security Assistance Forces - ISAF). Polski Kontyngent Wojskowy dopiero w 2006 roku zaangażował się w operację ISAF, a już doczekał się pochwał na arenie międzynarodowej. Było to warunkowane wcześniejszą efektywną działalnością polskich wojskowych w operacjach w Iraku⁵¹. PKW Afganistan był odpowiedzialny za sprawowanie pieczy nad strefą Gahazni, na terenie której przeprowadzał działania bojowe (kinetyczne) i udzielał wsparcia afgańskim siłom bezpieczeństwa (nowo utworzonym), mając na celu utrzymanie stabilizacji i porządku na danym terenie. Wsparcie polegało na przeprowadzaniu regularnych patroli szlaków komunikacyjnych (m.in. trasa pomiędzy Kabulem a Kandaharem), a także operacji antyrebelianckich wykonywanych wraz z siłami bezpieczeństwa Afganistanu. Co więcej polscy żołnierze zabezpieczali również wybory prezydenckie w 2009 roku oraz wybory parlamentarne rok później⁵².

Jeszcze w 2017r. Siły Zbrojne RP były zaangażowane w operację powietrzną „Baltic Air Policing”, której zadaniem jest zapewnienie ochrony nienaruszalności strefy powietrznej państw bałtyckich - Litwy, Łotwy, Estonii, ponieważ kraje te nie mają wystarczających własnych sił do obrony przestrzeni powietrznej. W tej operacji od 2006 roku brał udział Polski Kontyngent Wojskowy Orlik⁵³. Zasadne jest odniesienie do słów D. Majchrzaka, którego zdaniem *bezpośrednia bliskość naszej północno-wschodniej granicy z Litwą stwarza zagrożenie przekraczania przestrzeni powietrznej obcym statkom powietrznym, głównie w celach demonstracji siły i sprawdzania skuteczności systemów przeciwlotniczych*⁵⁴. Przytoczenie słów specjalisty (od zarządzania kryzysowego w ujęciu międzynarodowym, w perspektywie działalności Sojuszu Północnoatlantyckiego) uzasadnione jest tym, iż operacje, których działania obejmują pobliskie tereny naszego kraju oraz w których uczestniczą aktywnie nasze Siły Zbrojne, wpływają na bezpieczeństwo (zwiększa się poziom bezpieczeństwa) Rzeczypospolitej Polskiej.

⁵⁰ D. Majchrzak, M. Osypowicz, *Siły Zbrojne...*, s. 71-72.

⁵¹ Tamże, s. 72.

⁵² D. Majchrzak, *Bezpieczeństwo militarne Polski*, AON, Warszawa, 2015, s. 141.

⁵³ P. Glińska, *Wsparcie dla misji Air Policing*, <http://polskazbrojna.pl/home/articleshow/23568?t=Wsparcie-dla-misji-Air-Policing> [dostęp: 20.12.2017].

⁵⁴ D. Majchrzak, *Bezpieczeństwo militarne...*, s. 142.

Podsumowując przykłady udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach reagowania kryzysowego NATO, należy sformułować wniosek: polskie jednostki zmieniły charakter zdolności bojowych. W początkowych operacjach Polskie Kontyngenty Wojskowe miały zadania wspierające sojusznicze siły Sojuszu, by w miarę czasu zostać główną siłą (np. Irak). Ma to związek z nabraniem cennego doświadczenia i efektywnym działaniem w prowadzeniu walki asymetrycznej.

Podsumowanie

Polska, przystępując do Sojuszu Północnoatlantyckiego, zobowiązała się do uczestniczenia w operacjach reagowania kryzysowego podejmowanych przez tę organizację międzynarodową. Biorąc to pod uwagę, należy stwierdzić, że nasz kraj ma wpływ na poziom bezpieczeństwa międzynarodowego. Warunkują to zadania, które są wykonywane należycie podczas realizacji operacji NATO, czego dowodem jest szacunek oraz przychyłność, jaką Siły Zbrojne RP wyrobiły sobie u miejscowej społeczności.

Celem niniejszego artykułu było ukazanie Systemu Zarządzania Kryzysowego w Resorcie Obrony Narodowej oraz formy współpracy i roli Sił Zbrojnych RP na przykładzie operacji reagowania kryzysowego NATO.

Cel został osiągnięty. Autor artykułu dość szczegółowo przedstawił System Zarządzania Kryzysowego w Resorcie Obrony Narodowej, uwzględniając całościową i szczegółową strukturę oraz zadania poszczególnych komórek. Co więcej, Siły Zbrojne RP w międzynarodowym systemie zarządzania kryzysowego odgrywają kluczową rolę. Ten aspekt ukazano na przykładzie zakończonych operacji w zakresie reagowania kryzysowego, czyli udziału Polskich Kontyngentów Wojskowych w Bośni i Hercegowinie, Iraku, Afganistanie oraz operacji na Litwie, Łotwie i Estonii w ramach „Baltic Air Policing” i trwającej nadal operacji w Kosowie. Siły Zbrojne RP poprzez udział w tych operacjach wpływa na bezpieczeństwo narodowe regionów dotkniętych konfliktami jak również ukazuje lojalność jako sojusznika Paktu Północnoatlantyckiego.

Bibliografia

1. *Allied Joint Publication 3.4., Non-Article 5 Crisis Response Operations*, NATO/NAS Brussels, 2005.
2. *Allied Joint Publication 3.4.1, Peace Support Operations*, NATO/NAS, Brussels, 2001.

3. Bąk Tomasz, *Misje stabilizacyjne i operacje pokojowe metodą rozwiązywania konfliktów militarnych*, Zeszyty Naukowe WSOWL, nr 163/1, Wrocław, 2012.
4. Kozerański Dariusz Sławomir, *Kontyngenty Wojska Polskiego w międzynarodowych operacjach pokojowych w latach 1973-1999. Konflikty - interwencje - bezpieczeństwo*, Adam Marszałek, Toruń, 2012.
5. Kuśmierk Zbigniew, *Udział wojska w sytuacjach kryzysowych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy, nr 1/2014, Legnica, 2014.
6. Kwiecińska Monika, *Operacje reagowania kryzysowego w świetle koncepcji strategicznej NATO*, Obronność, nr 2/2015, AON, Warszawa, 2015.
7. Majchrzak Dariusz, *Bezpieczeństwo militarne Polski*, AON, Warszawa, 2015.
8. Majchrzak Dariusz, Osypowicz Marta, *Siłły Zbrojne RP w międzynarodowym systemie zarządzania kryzysowego*, AON, Warszawa, 2016.
9. Marszałek Maciej, *Operacje reagowania NATO. Istota. Uwarunkowania. Planowanie*, Difin, Warszawa, 2013.
10. Marszałek Maciej, *Operacje wsparcia pokoju NATO*, Zeszyt Problemowy TWO, nr 3/2009, Warszawa, 2009.
11. Marszałek Maciej, Sobolewski Grzegorz, Majchrzak Dariusz, *Zarządzanie kryzysowe w ujęciu narodowym i międzynarodowym*, AON, Warszawa, 2012.
12. Osypowicz Marta, *Perspektywy rozwoju operacji reagowania kryzysowego NATO*, AON, Warszawa, 2015.
13. Piątek Zbigniew, *Procedury i przedsięwzięcia systemu reagowania kryzysowego*, AON, Warszawa, 2011.
14. Sobolewski Grzegorz, Majchrzak Dariusz, *System Zarządzania Kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej w uwarunkowaniach narodowych i międzynarodowych*, ASzWoj, Warszawa, 2017.
15. *Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, Dz. U. z 2000, nr 87, poz. 970.
16. *Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2007r., nr 89, poz. 590.
17. *Ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o zmianie ustawy o zarządzaniu kryzysowym*, Dz. U. z 2009 r., nr 131, poz. 1076.
18. Wołeszo Jarosław, i in., *Przygotowanie i funkcjonowanie wielonarodowej grupy sił Unii Europejskiej*, AON, Warszawa, 2009.
19. *Zarządzenie Nr 1/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie organizacji, składu oraz miejsca i trybu pracy Zespołu Zarządzania Kryzysowego Ministra Obrony Narodowej.*

Źródła internetowe

1. AAP-6 Słownik terminów i definicji NATO zawierający wojskowe terminy i ich definicje stosowane w NATO, wcnjk.wp.mil.pl/plik/file/N_20130808_AAP6PL.pdf.
2. Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej, <http://www.dz.urz.mon.gov.pl/dziennik/pozycja/zarządzenie-14-zarządzenie-nr-6mon-z-dnia-17-lutego-2016-r-w-sprawie-organizacji-skladu-oraz-miejsca-i-trybu-pracy-zespołu-zarządzania-kryzysowego-min/>.
3. Glińska Paulina, *Wsparcie dla misji Air Policing*, <http://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/23568?t=Wsparcie-dla-misji-Air-Policing>.
4. Gomela Paweł, *Miejsce i rola WSzW w zarządzaniu kryzysowym*, <http://www.wsei.lublin.pl>.
5. <http://do.wp.mil.pl/info/zadania1/>.
6. <http://www.drr.uw.edu.pl/wordpress/wp-content/uploads/2.-ZYGMUNTRola-SZ-we-wsp-adm-pub-konferencja-NCS-Wawa.pdf>
7. KFOR, <http://www.mon.gov.pl/sily-zbrojne/misje/kfor-12013-12-18/>.
8. *WSzW i WKU podporządkowane Szefowi SG WP*, https://sgwp.wp.mil.pl/pl/1_1205.html.

CRISIS MANAGEMENT SYSTEM IN THE MINISTRY OF NATIONAL DEFENCE: THE ROLE OF THE POLISH ARMED FORCES IN THE CRISIS RESPONSE OPERATIONS AS AN EXAMPLE OF COOPERATION WITH NATO

The aim of this article is to present the Crisis Management System in the Ministry of National Defence, forms of cooperation, and the role of the Polish Armed Forces, using the example of NATO's crisis response operations.

The paper has been divided into several sub-chapters, each describing the essential elements determined by the goal of this paper, which form an integrated view of the described pro-bloc. The following elements are specified: the crisis management system in the Ministry of National Defence, NATO crisis response operations as an international aspect of the crisis management system, and the Polish Armed Forces in NATO crisis response operations shown using examples of crisis response operations.

Keywords: crisis management system, ministry of national defence, armed forces, crisis response operations